

TERCER MOMENT

4. El Neoclassicisme

Goya:

Els estralls de la guerra

Els afusellaments del 3 de maig

La càrrega dels mamelucs

Al Neoclassicisme ens trobem un altre dels grans pintors espanyols: Goya.

A les seves obres, Goya, vol donar importància als morts i als vençuts. Els enemics no són els de fora sinó som nosaltres mateixos.

A partir d'aquest moment la visió de la guerra deixa de ser positiva per convertir-se en negativa.

4. EL NEOCLASSICISME

El Neoclassicisme és un estil artístic inspirat en l'art clàssic (el grecoromà) i desenvolupat durant el segle XVIII i principis del XIX, com a reacció a les exageracions del Barroc i el Rococó. S'adopta un llenguatge artístic clar i ordenat. A França, s'associarà els valors de l'antiga Roma amb els de la Il·lustració fonamentats en la raó.

És un moviment estètic de base intel·lectual europeu. Prové de l'academicisme classicista cortesà, que imperava a França al darrer terç del segle XVII, resultant de l'acció de l'absolutisme en el camp cultural i del racionalisme hedonista de la nova burgesia.

Els gèneres típics d'aquest corrent són la tragèdia de tema clàssic, la comèdia de caràcters, la poesia pastoral, la sàtira i la faula didàctica.

La pintura neoclàssica se centra a Roma. La seva composició és simple: solament unes poques figures, en calma total, en posicions similars a les de les estàtues antigues.

Goya, la visió negativa de la guerra

Francisco de Goya i Lucientes va néixer a Fuendetodos, Saragossa el 30 de març de 1746 i va morir a Bordeus, Gascunya el 16 d'abril de 1828. Va ser un pintor i gravador aragonès. La seva obra comprèn la pintura de cavallet i mural, el gravat i el dibuix.

En totes aquestes facetes va desenvolupar un estil que inaugura el romanticisme. La seva contribució representa també el començament de la pintura contemporània, i se'l considera un precursor de les avantguardes pictòriques del segle XX.

La seva obra reflecteix el convuls període històric en què va viure, particularment per les conseqüències de la Guerra de la Independència Espanyola (Guerra del Francès), de la qual han quedat la sèrie d'estampes *Els estralls de la guerra*.

Dins la seva obra cal citar la famosa *Maja desnuda*, amb una popularitat en part aconseguida per la polèmica generada al voltant de la identitat de la dona retratada. De començaments del segle XIX daten també diversos retrats que emprenen el camí cap al nou art burgès. Un cop acabada la Guerra del Francès pinta dos grans quadres a propòsit dels successos del 2 de maig de 1808, que senten un precedent tant estètic com temàtic pel que fa a la pintura històrica, ja que no només comenta successos propers a la realitat que viu l'artista, sinó que arriba a transmetre un missatge universal.

El seu art culmina en una sèrie de pintures que realitzà a l'oli sobre el mur sec, i amb les quals va decorar la seva casa de camp (la Quinta del Sordo); són les anomenades *Pintures negres*. En elles, Goya anticipa la pintura contemporània i els diversos moviments d'avantguarda que ja al segle XX renovarien l'estil pictòric.

Els estralls de la guerra

Els estralls de la guerra, és una sèrie de 82 aiguaforts del pintor espanyol Francisco de Goya, realitzada entre els anys 1810 i 1820. L'horror de la guerra es mostra amb especial cruesa en aquesta sèrie. Les estampes detallen les crueltats comeses pels soldats napoleònics en la lluita amb el poble espanyol, en armes contra l'ocupació francesa. En vida de Goya només es van realitzar dues edicions completes. La primera edició va aparèixer el 1863 i van seguir altres en 1892, 1903 i 1906.

El primer dels temes és el referit al terror i la por. Són gravats que reflecteixen el producte psicològic de la guerra. El terror està patent en ells, un terror que envolta i de vegades deforma a les figures i que el seu origen es troba en la por, però no una por abstracte cap al desconegut, sinó una por concreta cap a les conseqüències de la guerra: fam, destrucció, malaltia i mort. Les estampes que més aprofundeixen en aquest tema són les números 1, 40, 42, 44, 45, 65, 66, 67, i 70; si bé pràcticament en tota la sèrie es poden observar aquests sentiments de terror i desolació.

N. 1 Tristes premonicions del que ha d'esdevenir

Un altre gran tema de la sèrie és el de la mort i la tortura. És pràcticament el tema més utilitzat en tota l'obra i apareix dins de diverses facetes, facetes que van més enllà de la mera representació de tipus de morts per constituir més aviat en els diferents tipus de formes que té l'home de matar i torturar al semblant (afusellaments, penjaments, linxaments, empalaments, apunyalaments, fam, malaltia ...) De la mateixa manera també es representaran dins d'aquest mateix tema unes altres facetes: les de l'actitud de l'home davant la mort: els qui van a ella de forma resignada, que lluiten fins a l'últim lament, els qui la pateixen desconsoladament, els qui mediten o somien sobre ella ... Sent el denominador comú de tota aquesta sèrie de facetes (bé de forma, bé d'actitud) la constant individualització de la mort.

S'ha assenyalat en infinitat d'ocasions com enfront de la visió clàssica de la guerra heroica, Goya plasma la visió romàntica de la guerra amb la mort i la destrucció com a bandera, però el pintor va encara molt més lluny: ens presenta una mort individualitzada, no solament pel retrat d'alguns personatges, sinó més aviat per les formes de morir, cadascuna diferent, amb diferents actituds davant seu tant del botxí com de la seva víctima. Aquesta mateixa individualitat l'acosta a l'espectador qui reconeix en ella uns sentiments i unes actituds universals, raó per la qual que l'estampa adquireixi un to d'atemporalitat que la fa contemporània en qualsevol moment de la història.

N.44 Jo ho vaig veure

El tercer dels temes patents en l'obra de Goya és el de la fam i la misèria. Aquest tema apareix en les últimes estampes abans dels capritxos emfàtics. Tenen un cert grau de fatalisme, com si el destí final de l'home fos el de l'autodestrucció i en ells podem apreciar totes aquelles conseqüències indirectes de les conteses bèl·liques, per aquest motiu, la sèrie en aquest punt es tanca amb aquest toc d'amargor pel que finalment quan no ha estat una mort directa i atroç, ha estat una penúria constant la que ha desencadenat el nefast desenllaç.

N. 50 De què serveix una tassa?

Finalment apareixen el que es va anomenar "capritxos emfàtics" Aquesta sèrie de gravats comencen amb el número 66, *Estranya devoció!* i acaben amb l'última de les estampes. La diferència amb la resta de l'obra és que en elles canvia el sentit de tota la sèrie, passant de la plasmació dels fets mateixos esdevinguts a una reflexió sobre aspectes polítics i ideològics que han envoltat aquests fets narrats. D'aquesta manera el "vampirisme" dels legisladors, la superstició popular, la corrupció política o simplement la injustícia es converteixen en al·legories que ens mostren el rerefons i la raó última del que va passar.

N. 66 *Estranya devoció!*

N. 80 *Ressuscitarà?*

Els afusellaments del 3 de maig

Com el propi títol indica, el quadre, un oli sobre llenç, representa un fet històric. Concretament els afusellaments que van tenir lloc a la matinada del 3 de maig de 1808 a la muntanya del Príncep Pío, als afores de Madrid. Aquest esdeveniment, va tenir lloc com a represàlia per part de l'exèrcit napoleònic per l'aixecament popular que va tenir lloc el dia anterior als carrers de Madrid i que també va reflectir Goya en la seva obra *El dos de maig* o *La càrrega dels mamelucs*.

L'escena es desenvolupa durant la nit, aquesta està il·luminada per un gran far situat entre l'escamot d'execució i el grup dels condemnats. Aquest recurs de la llum, d'inspiració tenebrosa, permet que els soldats estiguin en penombra mentre que la llum il·lumina de manera dramàtica el grup dels condemnats a mort, especialment l'home de camisa blanca que aixeca els braços, així com el grup de cadàvers que jeuen a la sorra sobre un gran bassal de sang.

Pel que fa als colors, Goya redueix la paleta cromàtica bàsicament a tres colors; grisos, ocres i blancs el que accentua el tràgic moment representat. Només l'home de la camisa blanca i pantalons grocs aporta una nota de color donant-li el major protagonisme de l'obra al seu gest heroic a l'hora d'afrontar el seu destí.

Els soldats formen una diagonal donant l'esquena a l'espectador de manera que ens queden ocults els seus rostres en un desig del pintor de deshumanitzar els botxins mentre que els executats, els autèntics protagonistes del quadre mostren tota una àmplia gamma de reaccions davant el seu tràgic destí, visible en els quals uns instants abans ja han estat afusellats i jeuen morts. Així uns afronten aquesta destinació amb valentia com l'home que aixeca els braços, altres dediquen aquest últim instant a l'oració com el frare que està a la seva dreta, altres amb ràbia semblen voler enfrontar-se per última vegada contra els seus enemics com l'home que aixeca el puny, mentre n'hi ha que es mosseguen els artells amb horror, com l'home del fons que espera la seva execució o els que tapen els seus ulls per no veure el que passa.

Pel que fa a la tècnica, Goya presumeix aquí d'una pinzellada molt solta, llarga, donant-li major protagonisme a la taca de color amb finalitat expressiva que a la línia del dibuix. D'altra banda, Goya fa ús del recurs de la perspectiva aèria, de manera que les figures que apareixen més pròximes a nosaltres es fan més nítides que el paisatge del fons, en penombra i més difuminat, en el qual reconeixem la caserna del Conde Duc proper a la muntanya de Príncep Pío.

En aquesta obra Goya apareix no només com un extraordinari pintor que reflecteix un fet històric del qual va ser testimoni; sinó que, el que resulta més nou, el pintor pren part de manera activa en favor dels perdedors, els executats, mostrant l'inhumà i cruel de la guerra. Tota l'obra desborda un dramatisme sense parangó, la llum, els gestos barrejats d'heroïcitats final davant del terror o al fervor religiós i els colors foscos. Davant d'aquesta galeria de rostres dels condemnats, els soldats ens donen l'esquena, formen un mur infranquejable mostrant-los el pintor com una màquina executora, sense rostre, sense humanitat.

La figura de la camisa blanca i els pantalons grocs, sembla imitar el gest de Crist a la creu, en una mena de sacrifici redemptor, en aquest cas, en la seva lluita per la llibertat enfront de l'opressió.

Enfront dels pintors anteriors que havien mostrat la guerra des de l'òptica del rei vencedor que se'ns apareixia com un heroi extret de les novel·les de cavalleria (*Carlos V a la Batalla de Mühlberg*) o els que havia volgut representar la rendició sota un ambient de cordialitat i cavallerositat (*La Rendició de Breda* de Velázquez); Goya ens mostra uns fets que no tenen res d'heroic o cavalleresc. Goya pinta la guerra en el sentit més dramàtic sense prendre partit per un bàndol o un altre doncs la guerra deshumanitza a tots per igual.

Com a conclusió podríem dir que Goya ens acosta a una nova visió d'un tema antic: la guerra. Aquesta percepció de la guerra, absolutament nova i moderna, és especialment visible en aquesta obra o en la seva companya, *El dos de maig*, així com la sèrie de gravats titulat *Els estralls de la guerra* i fa d'aquesta obra no només genial des del punt de vista tècnic, abandonant l'academicisme rococó dels cartons per a tapissos i les forces en un nou llenguatge pictòric que connecta amb la modernitat; sinó que l'ha convertit en una obra icònica no només de la Guerra del Francès a Espanya sinó de denúncia de l'horror de totes les guerres. Goya va influir notablement en pintors posteriors com Manet o Picasso.

Els afusellaments del 3 de maig

La càrrega dels mamelucs

La càrrega dels mamelucs, també coneguda com *El dos de maig* és un oli sobre llenç de Francisco Goya.

Va ser pintat l'any 1814, al costat d'*Els afusellaments dels 3 Maig*, un cop acabada la guerra de la independència respecte de la França Napoleònica. Aquesta guerra va suposar una gran commoció pel pintor, que la va abominar en les seves obres conegudes com *Els estralls de la guerra*.

La càrrega dels mamelucs, recull un dels episodis ocorreguts a la ciutat de Madrid el dia 2 de maig de 1808, quan grups de masses populars intentaven impedir el trasllat a França de Fernando VII, el fill menor del rei Carles IV, aquest episodi marca l'inici de l'aixecament general del poble espanyol contra els francesos.

En aquesta obra es representa l'atac de les masses populars espanyoles a un grup de mamelucs, soldats egipcis a les ordres dels francesos. Goya mostra en aquesta escena magistralment tota la ràbia i violència que van portar a les classes populars a sortir al carrer a lluitar armats amb ganivets contra un exèrcit ben armat.

El centre compositiu del quadre el marca el soldat mameluc mort que cau del cavall, al qual un altre individu apunyala, acte totalment sense sentit, ja que el cavall no és enemic de ningú; el que mostra l'il·lògica que és una guerra i que condueix a la destrucció sistemàtica.

El més destacat del conjunt són les expressions dels rostres, les expressions de ràbia i indignació dels madrilenys, les expressions de por dels francesos i fins i tot dels seus cavalls. L'escena es desenvolupa dins de la ciutat, ja que els edificis es representen en un perfil, servint de punt de referència però no restant protagonisme a l'acció.

L'escena desborda dinamisme i dramatisme, amb moviments violents que després seran fonamentals per a romàntics com Delacroix. L'artista utilitza una tècnica basada en pinzellades ràpides, soltes, a força de taques. Pel que fa als colors, destaca la brillantor dels mateixos i la utilització del cridaner vermell de la sang que esquitxa l'escena. A més fins i tot es pot veure al cap d'un cavall reflexos del verd gràcies als efectes que provoca l'ombra. En definitiva aquesta obra consisteix en un al·legat antibel·licista.

La càrrega dels mamelucs

QUART MOMENT

5. El Romanticisme

Eugène Delacroix

La llibertat guiant el poble

Al Romanticisme la guerra és representada com un acte just en defensa d'uns valors determinats.

Una de les pintures més representatives és La llibertat guiant el poble.

5. EL ROMANTICISME

El romanticisme va ser un moviment tant cultural com polític que s'originà a Alemanya a final del segle XVIII, inicialment com a moviment literari, però que ràpidament passà a influenciar totes les arts. Es podria concebre com una reacció al racionalisme de la il·lustració i el neoclassicisme, donant-li importància al sentiment. El seu caràcter revolucionari i trencador amb les convencions socials de l'època és inqüestionable. La seva característica fonamental és la ruptura amb la tradició, amb l'ordre i la jerarquia dels valors culturals i socials imperants.

La pintura romàntica es caracteritza pel predomini del color sobre el dibuix; dramatisme de les composicions, amb gran preocupació pel moviment i la composició; importància dels gestos violents, dels detalls anatòmics i ambientals. El moviment s'accentua en situar els personatges sobre una base inestable. La tècnica sol ser ràpida, amb pinzellades soltes i pastoses, herència dels pintors venecians, dels barrocs flamencs i de Goya.

Hi predominen els temes d'actualitat, que en aquell moment consistia en revolucions, guerres, desastres històrics. Cobra importància el paisatge per si mateix, a través del qual apareixen molt sovint les innovacions tecnològiques.

Eugène Delacroix

Ferdinand-Victor-Eugène Delacroix va néixer a Charenton-Saint-Maurice, França el 26 d'abril de 1798 i va morir a París el 13 d'agost de 1863.

Va ser el més emblemàtic pintor del moviment romàntic aparegut en el primer terç del segle XIX, la influència del qual es va estendre fins als impressionistes. Etiquetat inicialment com neoclàssic, encara que oposat totalment a Ingres, ambdós són criticats en els diferents salons en els quals exposaven.

A partir de l'exposició de 1855 Delacroix es va convertir en la figura que va saber sobrepassar la formació clàssica per a "renovar" la pintura. A la seva defunció, els artistes contemporanis li van rendir sentits homenatges, especialment Gustave Courbet.

Va deixar nombroses obres que tenien molt a veure amb l'actualitat de la seva època (*Les matances de Quíos*, *La Llibertat guiant el poble*). També va destacar com a pintor religiós malgrat les seves contínues declaracions d'ateisme.

Les seves obres manifesten un gran mestratge en la utilització del color. Als 18 anys va ingressar en l'Escola Superior de Belles Arts, en l'estudi de P. Guérin, on Théodore Géricault i el Baró Gros van ser els seus mestres. Visitava freqüentment el Louvre, estudiant i copiant als grans pintors que admirava: Rubens, Velázquez, Rembrandt, Paolo Veronese, i es va debatre entre la tradició i el classicisme i el desig de trobar, després de les aparences, la realitat.

El 1822, Delacroix exposa, per primera vegada, *Dante i Virgili als inferns*, una obra plena de força, d'una composició ambiciosa i colors molt treballats. Dos anys més tard pinta *Les matances de Quíos*, una obra enèrgica i amb un colorit molt més viu. Ambdós quadres concreten la seva ambivalència interior que es debat entre el romanticisme i el classicisme, entre disseny i color, polèmica interna que li acompanyarà durant tota la seva vida.

La Llibertat guiant el poble

La llibertat guiant el poble (en francès, *La Liberté guidant le peuple*) és una obra del pintor francès Eugène Delacroix. Es tracta d'una pintura al·legòrica de la Revolució de Juliol de l'any 1830, pintada el mateix any, que tingué lloc a París on apareixen els diferents estaments socials i tendències que varen propiciar aquests fets. En primer terme hi apareix una representació al·legòrica de la llibertat, que duu un fusell amb una baioneta i una bandera francesa, la que es va reprendre a partir d'aquesta revolució. El quadre va ser pintat poc després dels fets i va ser adquirit pel monarca Lluís Felip I de França. Actualment està exposat al Museu Louvre de París.

La pintura és de grans dimensions (3,25 m d'ample per 2,60 d'altura) i bastant imponent. La seva estructura és piramidal, amb la llibertat al vèrtex superior i els morts en combat a la base. Alguns hi veuen un paral·lisme amb *El rai de la Medusa*, pintat onze anys abans per Théodore Géricault. Està plena de moviment, audàcia i vitalitat. Hom hi pot veure la unió del poble dels suburbis i de la burgesia revolucionària, representats per les dues persones dempeus situades,

respectivament, a l'esquerra i a la dreta de la Llibertat, des del seu punt de vista, però també hi ha soldats de Carles X: en un primer pla, morts, i alguns a la batalla.

A la dreta hi ha alguns edificis típics parisencs del segle XIX, d'entre els quals, per treure de dubtes l'espectador, hi sobresurt la catedral gòtica de Notre Dame, per mostrar que el fet passa a París. Aquests però, no corresponen a la perspectiva real que tenen des de la banda esquerra del riu, ni els edificis pintats són els que s'hi veurien. Delacroix no ha volgut copiar una perspectiva exacta sinó representar la ciutat i la catedral com a símbols. A la cantonada esquerra de la torre més propera a la catedral hi ha una petita bandera revolucionària. La signatura de Delacroix i l'any dels fets i del quadre estan en vermell sobre unes restes de fustes trencades.

CINQUÈ MOMENT

6. 1 La primera guerra mundial

L'inici de la guerra

Els camps de batalla

Les tècniques de combat

La guerra subterrània

La guerra invisible

Les trinxeres

6.2 Otto Dix

Dix i la Primera Guerra Mundial

L'eufòria bèl·lica

La guerra és una obra del diable

L'expressionisme i la tècnica d'Otto Dix per mostrar l'efecte brutal de la guerra

Un cop finalitzada la guerra

La guerra, deu anys després ...

Els pintors més influents van ser:

Otto Dix, Max Beckmann, Zadkine, Bonnard, C.R.W. Nevinson, Vallotton, Leger, Chagall, Denis, Nash, Kokoschka, Kirchner, Segonzac, Boccione, Gaudier-Brezska i Egon Schiele, Picasso, Juan Gris, Kirchner, Gross, Apollinaire i Heckel.

Els moviments artístics que van tenir lloc van ser:

El Cubisme, el Dadaisme, el Futurisme, el Vorticisme i el Surrealisme.

Fins al Romanticisme (moment 4) la pintura de tema bèl·lic s'expressa en forma tradicional, convencional, seguint la tradició que arranca a Egipte i Mesopotàmia, però amb la Primera Guerra Mundial ha de canviar la forma d'expressió perquè ja no serveix. S'ha de recórrer als mètodes moderns per representar la Guerra Moderna; el Cubisme i el Futurisme.

6. 1 LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

La Primera Guerra Mundial i la Guerra Civil espanyola van coincidir amb l'auge dels moviments avantguardistes en art. Van ser guerres llargues i en les que es van introduir noves armes i noves formes de combat que canviaven totalment les característiques tradicionals de la guerra. Per primera vegada hi havia milions de mobilitzats i també 8 milions de morts i innumbrables ferits. Les seves víctimes eren de totes les nacionalitats i de tots els orígens, entre els milions de homes que van ser enviats al front es trobaven pintors de totes les nacionalitats i escoles pictòriques.

Alguns artistes s'hi van trobar involucrats com: Max Beckmann, Zadkine, Bonnard, C.R.W. Nevinson, Vallotton, Leger, Chagall, Denis, Nash, Kokoschka, Kirchner, Segonzac i van intentar reflectir la guerra a través del seu art. Alguns d'aquests artistes van morir a la guerra com Boccione, Gaudier-Brezska i Egon Schiele, i altres van sortir ferits o es van posar malalts davant la mort i la destrucció com Kirchner, Gross, Apollinaire i Heckel.

Casi tots els pintors van estar obligats a participar en diverses activitats a la guerra com per exemple; Dix que va estar en les "metralladores", Beckmann va treballar com a infermer, Leger va fer de camiller, Kokoshka va entrar a la cavalleria, Derain va ajudar en l'artilleria i Braque va participar en els combats de la tardor de 1914. Les seves pintures ens mostren instants decisius dels combats.

Els més grans plasmen la guerra des d'una perspectiva pictòrica influïda pel segle XIX, que són les pintures realistes i el detall i fan la reproducció el més fidel possible, són les característiques dels seus quadres. Els més joves són més agosarats segueixen els nous estils del segle com els expressionistes alemanys, els cubistes francesos, els futuristes italians, els vorticistes anglesos... renuncien a les regles.

Tots comprenen que una guerra moderna ha d'estar pintada d'una manera moderna. Els pintors van viure els diferents moments de la guerra de varies maneres.

Durant aquest període de conflictes i moltes morts podem classificar les diferents obres amb els moviments als que pertanyen.

L'INICI DE LA GUERRA

En iniciar-se aquesta es converteix immediatament en motiu d'inspiració per als artistes que enfoquen el tema encara d'una forma més o menys tradicional basada en els estils i tendències de finals del segle XIX. Cal tenir en compte que en aquest moment aquests artistes encara no coneixien les característiques de la guerra en l'era industrial i, per tant segueixen les pautes del simbolisme i l'expressionisme. Posem alguns exemples.

Max Beckmann

Va pintar el quadre *Declaració de guerra*, el va pintar el mateix any que aquesta, al 1914. El pintor estava a Berlín però va assistir al carrer on va succeir l'esdeveniment. En l'obra podem observar en els gestos tensos i també en altres obres un fervor nacionalista.

Alfred Kubin

La seva obra *La Torxa de la guerra*, es va pintar l'any 1914. Es troba en el Museu Linz d'Austria. Era l'artista que millor representava el simbolisme. Kubin no va creure en una guerra ràpida, ni alegre ni victoriosa. En el quadre representa per sobre les cases l'al·legoria sinistre de la mort.

Pablo Picasso

Va representar en el seu quadre a *Guillaume de Kostrowitsky, artiller*, pintat l'any 1914. Està exposat en el museu Herederos Picasso. Testimonia el gran patriotisme del seu amic i poeta Guillaume Kostrowitsky.

Lovis Corinth

El seu quadre *Retrat de Hermann Stuck*, va ser pintat l'any 1915. Està exposat al museu Stadische Gallerie, Munich. Va pintar al seu amic de 39 anys, pintor i gravador crític de l'art amb l'uniforme oficial. Exposa la inquietud, melancolia i tristesa de l'artista convertit a soldat.

Max Beckmann

La seva obra *Autoretrat com a infermer*, va ser pintada l'any 1915. Està exposada al museu Munch a Noruega. El pintor va ser testimoni dels atacs de gas a Ypres. Va assistir com a infermer a operacions quirúrgiques i el seu autoretrat està construït al voltant de tres elements: oïda que escruta, mà de traça i creu roja.

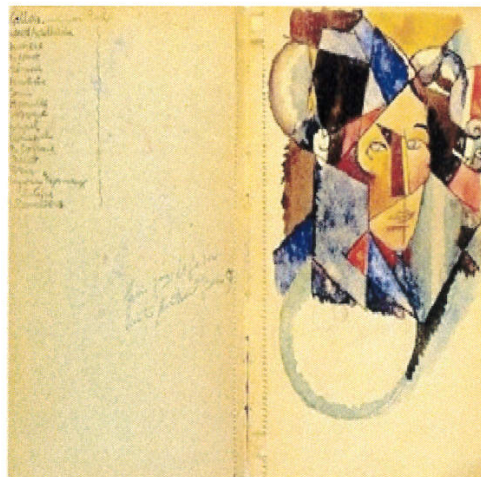
William Orpen

El seu quadre *Proper a la partida*, va ser pintat l'any 1917. Es troba a Londres a l'Imperial War Museum. Orpen abans de la guerra va ser un retratista de moda. Sempre provocador, abusa dels signes extravagants. Aquesta obra és post-impressionista.

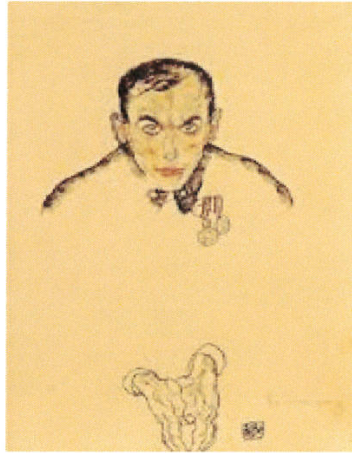
Andre Mare

El seu quadre s'anomena *Autoretrat carnet 2*, es va pintar l'any 1916. Està exposat al Museu d'Història de la Guerra, Peronne. El cubisme és el llenguatge natural d'aquest pintor i té un domini de l'harmonia tricolor. L'autor va ser ferit poc després d'aquest quadre per un obús.

Egon Schiele

La seva obra es titula *Auto retrat del tinent de reserva Heinrich Wagner*, es va pintar l'any 1917 i està exposat en Viena. L'autor va ser un supervivent després de tres anys de guerra i va ser condecorat amb dos medalles de valor. En l'obra, podem observar uns gestos; les seves mans juntes indiquen la indiferència d'un home vell prematurament. La supressió del cos, de l'uniforme i de tota la decoració fa més fort el sentiment d'aïllament.

Ernst Kirch

La seva obra té com a títol *Auto retrat d'un soldat*, va ser pintada l'any 1915 i està exposada al Museu Allen Memorial a Ohio. És una obra típica de l'expressionisme alemany i l'home que surt a l'obra porta posat l'uniforme de l'artilleria a la que va servir. La mà amb el pinzell i un monyó són signes de la mutilació simbòlica de la guerra.

